

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI
PUBLICATIONS OF THE FACULTY OF LETTERS, ISTANBUL UNIVERSITY

Türkiye Diyanet Vakfı

Kütüphanesi

İslâm Ansiklopedisi

İSLÂM TETKİKLERİ ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ

11 AGUSTOS 1988

(REVIEW OF THE INSTITUTE OF ISLAMIC STUDIES)

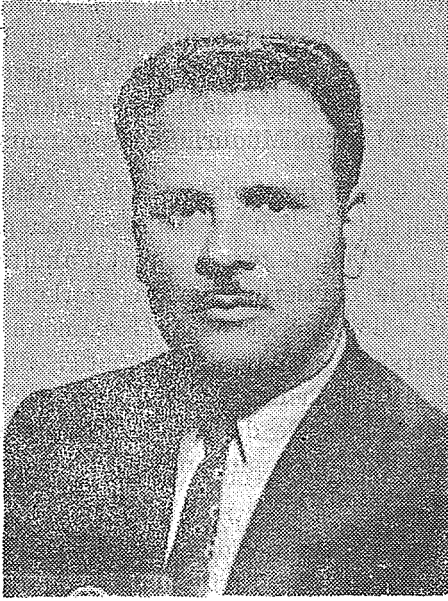
Kurucusu :
Ord. Prof. Dr. Z.V. Togan

Müdür — Editor
Prof. Dr. Salih TUĞ

CİLD — VOLUME : VII
CÜZ — PARTS : 1-2
1978

Edebiyat Fakültesi Basımevi
İSTANBUL
1978

7-8

Muhammed Tâvit Tancî
(1918 - 1974)

Son yıllarda kaybettiğimiz değerli ilim adamlarından birisi, hiç şüphesiz uzun yıllarını fakülte ve yüksek okullarımızda sayısız talebeler yetiştirerek Türk maarifine hizmetle geçiren Muhammed Tancî hocamızdır.

Muhammed Tancî 1918 yılında Fas'da doğmuştur. İlk ve orta tahsilini Tanca'da yapmış, sonra el-Karaviyyîn Üniversitesi'ni bitirmiştir. Bir müddet öğretmenlik yaptıktan sonra tekrar tahsil hayatına dönmüş, Mısır'a giderek önce Kahire Üniversitesi (Câmiatü Fu'âd'il-Evvel) Edebiyat Fakültesini, sonra Pedegoji Fakültesini bitirmiştir. Görüldüğü gibi Muhammed Tancî'nin çok yönlü bir tahsil hayatı vardır.

Muhammed Tancî Türkiye'ye ilk defa muhtemelen 1951 yılında İstanbul'da toplanan XXI. Müsteşrikler Kongresi münasebetiyle gelmiş ve bu kongrede bir de fransızca tebliğ sunmuştur. Onun Mısır hükümeti adına İstanbul kütüphanelerindeki nâdide elyazmalarını temin maksadıyla yapmış olduğu bir Türkiye seyahati daha vardır ki bunun müsteşrikler kongresinden önce mi sonra mı olduğunu tesbit edememiş bulunuyoruz.

Bu seyahatları esnasında muhtemelen kendisini Türk üniversite muhitlerinde tanıtan M. Tancî 1953 yılında Türkiye'ye ders vermek üzere

davet edilmiş, bu tarihten 1962 yılına kadar A.Ü. İlahiyat Fakültesi'nde İslam Felsefesi ve İslam Mezhepleri kürsüsü profesörlüğü yapmıştır. Bu devrede çok verimli bir mesâi gösteren M. Tancî bıraktığı müsbet intiba üzerine tekrar yurdumuza davet edilmiş o da 1965 yılında tekrar Türkiye'ye dönmüştür. Türkiye'de bulunmadığı 1962-1965 yılları arasında M. Tancî, Rabat ve Karaviyyîn Üniversitelerinde hocalık ve bunlara ilâveten Telif, Tercüme ve Neşriyat İşleri Umum Müdürlüğü de yapmıştır.

1965 yılında Türkiye'ye dönen M. Tancî, bu tarihten 1971 yılına kadar İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nde Kelâm ve İslam Mezhepleri Tarihi okutmuş, bu tarihte Enstitü'den ayrılıp tekrar İlahiyat Fakültesi'ne dönmüştür. Bir yandan bu fakültede derslerine devam ederken öte yandan İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Arap Filolojisi'nde de 1971 yılından itibaren mukaveleli profesör olarak dersler vermeye başlamıştır. Bütün bunlara ilâveten 1974/75 ders yılından itibaren Ankara Üniversitesi, Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arap Filolojisi'nde de dersler vermeye başlayan M. Tancî, 29/XII/1974 tarihinde ilmî hayatının en verimli çağında bir kalp krizi sonucu 56 yaşında vefat etmiştir.

İslamî ilimlerin her sahasında, ezcümle Arap Edebiyatı, Hadîs, Tefsîr, Fıkıh, İslam Felsefesi, Kelâm ve Mezhepler Tarihi dallarında derin vukûfuyla dikkati çeken M. Tancî yurdumuzda bulunduğu yıllarda lisans ve doktora seviyesinde sayısız talebeler yetiştirmiştir. Kendisine her hangi bir hususta soru soran, bir mesele danışan kimsenin muknî bir cevap almamış olması âdeta mümkün değildi. Keskin zekâsı, derin vukûfu ve güler yüzlülüğü ile o, talebelerinin en güvenilir müracaat kaynağı idi.

Bir ara yurdumuzdan ayrılmasına rağmen Türklere olan sevgi ve bağlılığı onu tekrar yurdumuza çekmiş, 1973 yılında Türk tabiiyetine geçerek hayatını yurdumuzda tamamlamıştır. 1956 yılında Bayezit Umumi kütüphanesi memurlerinden Nejlâ. (Sayım) Hanımefendi ile evlenen M. Tancî'nin bu hanımdan bir de kız çocuğu vardır.

Bilhassa İstanbul kütüphanelerindeki elyazmaları hakkında geniş bilgisi bulunan M. Tancî'nin Fas'la Türkiye, İstanbul'la Ankara arasında birkaç defa gidip gelen bir de kütüphanesi vardı. Vefatından sonra bu zengin kütüphaneyi Türk Tarih Kurumu satın almıştır.

ESERLERİ :

En önemli eserleri şunlardır:

1. et-Ta'rif b'ibn Haldün ve Rihletuhu Ğarban ve Şarqan, Kahire, 1951.
2. Ebū 'Abdillah Muḥammed el-Ḥumeydī, Cezvet'ül-Muqtebes fī Zikr Vülât'il-Endelüs, Kahire, 1953 (Tenkitli neşir).
3. en-Nuveyrî, Nihâyet'ül-'Ereb, c. XVI, Kahire, 1955.
4. Fihris'ul-Maḥḥütât elletî celebethâ Câmî'at'üd-Duvel'il-'Arabîyye, I, Kahire, 1955.
5. et-Ṭayâlisî, Kitâb'ül-Mukâşere 'Inde'l-Müzakere (Şarkiyat Mecmuası, 1956, I, 1-90).
6. İbn Haldün, Şifâ'üs-Sâ'il li-Tehzîb'il-Mesâ'il, Ankara, 1958 (Ankara İlahiyat Fakültesi Neşriyatı).
7. el-Bîrûnî, Tahdîd Nihâyat'ül-Emâkin, Ankara, 1961.
8. Fuzûlî, Maṭla'ul-İ'tiqâd, Ankara, 1962 (Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi neşriyatından).
9. ez-Zubeydî, K. Muḥtaşar'ul-'Ayn.
10. el-Qâdî 'İyâd, Kitâb Tertîb'ül-Medârik, I, Rabat, 1963-1964.
11. el-Qâdî 'İyâd, Kitâb'ul-İ'lam bi qavâ'id'il-İslâm, Rabat 1963.
12. Ebū Ḥayyân et-Tevḥîdî, Aḥlâq'ul-Vezîrayn, Dımaşk, 1965 (el-Mecma'ul-'İlmiyy'il-'Arabî neşriyatından).
13. Erbe'-une Ḥadışen fi'şşîna'il-Ma'rûf, Beyrut, 1966.

Bunlardan ayrı M. Tancî'nin senelerdir üzerinde çalışmakta olduğu

1. İbn Haldün, Muqaddime
2. İbn Nedîm, el-Fihrist
3. Fetḥ'ul-'Arab fi'l-Mağrib
4. Baḥş fi'l-Qalb ve'l-İbdâl fi'l-Luğa

gibi eserlerinden çeşitli biyografilerinde bahsedilmekte ise de bunlar hakkında fazla bir malumatımız yoktur. Kitapları arasında bu eserlerine ait her hangi bir malzeme bulunamamıştır.

M. Âkif AYDIN